

Emlékeztető az UMNB Társadalomtudományi Szakbizottsága 2018. évi első üléséről

Az ülés időpontja: 2018. november 28. szerda, 11:00-13:00

Az ülés helyszíne: Emberi Erőforrások Minisztériuma, 1054 Budapest, Szalay utca 10-14. 101-es tárgyaló

Jelen voltak:

szavazati joggal: **Prof. Dr. Réthelyi Miklós** UMNB elnök, **Dr. Miszlivetz Ferenc** UMNB Társadalomtudományi Szakbizottság elnök, **Csapó Ágnes** EMMI, **Dr. Bíró Judit** ELTE TÁTK, **Bodnárné Dr. Kiss Katalin** Nyíregyházi Egyetem, **Dr. Strickland-Pajtkó Ágnes** Eszterházy Károly Egyetem, **Dr. Bodnár András** MOB, **Dr. Berényi András** Országgyűlés Népjóléti Bizottsága

tanácskozási joggal: **Deákné Faragó Barbara** Külgazdasági és Külügyminisztérium

külön elnöki meghívottként: **Lányi András** ELTE TÁTK Humánökológia mesterképzési szak, **Dr. Kovács József** Semmelweis Egyetem, **Pók Attila** MTA BTK, **Balogh Péter** IASK, **Herczog Mária** szociológus,

Jelen voltak még: **Hajdu-Kriston Krisztina** UMNB Titkárság, illetve **dr. Szarkáné Erdélyi Tímea** UMNB Társadalomtudományi Szakbizottság titkára.

1. Elnöki köszöntő, bemutatkozások

Az ülés elején Miszlivetz Ferenc szakbizottsági elnök (továbbiakban: Elnök) köszöntötte a jelenlévőket, majd felkérte őket, hogy mindenki részéről kerüljön sor egy rövid személyes bemutatkozásra. Ezt követően Réthelyi Miklós az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság (továbbiakban: UMNB) elnökének köszöntője hangzott el.

2. A napirend elfogadása

Az Elnök megállapította, hogy a Szakbizottság Ügyrendjében foglaltaknak megfelelően az ülés szavazat- és határozatképes. Ennek megfelelően, a szavazati joggal rendelkező szakbizottsági tagok, egyhangúlag, tartózkodás vagy módosító javaslat nélkül elfogadták az ülés napirendjét.

3. A szakbizottság ügyrendjének elfogadása

Ezután került sor a Szakbizottság Ügyrendjének elfogadására, mely a szavazati joggal rendelkező tagok egyhangú döntése alapján, ellenvélemény vagy módosító javaslat benyújtása nélkül megtörtént.

4. UMNB titkársági beszámoló

Hajdu-Kriston Krisztina, az UMNB munkatársa – Soós Gábor főtítkárról távollétében – beszámolójában röviden ismertette az UNESCO társadalomtudományi szektorának főbb prioritásait, valamint az UMNB működésének jogszabályi kereteit. Kiemelte az UNESCO nemzeti bizottsági hálózat egyedi jellegét. Az UMNB működését az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságáról szóló 17/2012. (II. 16.) Korm. rendelet szabályozza. Az UMNB 7

Cím: 1051 Budapest, Széchenyi tér 7-8.

e-mail: info@unesco.hu

szakbizottsággal rendelkezik. Az elnököket az oktatásért és kultúráért felelős miniszter kéri fel az MTA és az MMA elnökével egyetértésben négy éves ciklusokra. Az UMNB Titkársága szervezetileg az EMMI Közigazgatási Államtitkárságán belül helyezkedik el. Az UMNB részt vesz a különböző kormányközi bizottságokba történő jelölésekben, szorosan együttműködve a Külgazdasági és Külügyminisztériummal. Társadalomtudományi területen Miszlivetz elnök úr részt vett a Társadalmi Átalakulások Kezelése Program (Management of Social Transformations – MOST) kormányközi bizottságának munkájában 2013-2017 között. Jelenleg társadalomtudományi területen a Kormányközi Bioetikai Bizottságban tag Magyarország, melyben Kovács József képviseli hazánkat. Ezen bizottsági tagságokat tagállami pályázati úton lehet elnyerni, az ülésekre delegált tagok a küldő ország álláspontját képviselik. Az UNESCO Általános Konferenciája 2019 őszén tartandó 40. ülészakát megelőzően lesz újra lehetőség ilyen kormányközi bizottsági tagságokra pályázni, a választási csoporton belül zajló egyeztetéseket követően az Általános Konferencián választják meg a tagokat.

Az UNESCO két évente lehetőséget biztosít a tagállamoknak arra, hogy javaslatot tegyenek jeles személyiségek születésének vagy halálának, illetve nevezetes események 50., 100. stb. évfordulójára, melyről nemzetközi szinten, az adott tagállammal közösen megemlékezhet. 2019-ben Eötvös Loránd fizikus, geofizikus és a felsőoktatás megújítója halálának 100., illetve Csontváry Kosztka Tivadar művész/festő halálának 100. évfordulójáról fogunk megemlékezni az UNESCO-val közösen. A 2020-2021-es bienniumra vonatkozó javaslatok benyújtásának határideje az UNESCO felé: 2019. január 15. A javaslatok összegzése és a pályázatok kidolgozása jelenleg már folyamatban van. A következő bienniumokra vonatkozó javaslatok tekintetében is számít az UMNB a szakbizottsági tagok együttműködésére.

Az UNESCO számos díjat ítél oda különböző területeken, ezek közül többnek van társadalomtudományi érintettsége. Ezekről a díjakról, a pályázási lehetőségekről az UMNB honlapjáról lehet tájékozódni.

Az UMNB saját költségvetése igen szűkös, így korlátozott mértékben tud költségeket vállalni kívülről jövő kezdeményezések esetében. Ennek alapján elsősorban UMNB-védnökség vállalásával és a bizottság logójának rendelkezésre bocsátásával tud az egyes kezdeményezések mellé állni.

Az UMNB Titkársága kiadványokat is megjelentet, ezek között saját kiadványok és az UNESCO kiadványainak fordításai is megtalálhatóak. A közelmúltban született meg a *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* elnevezésű dokumentum magyar fordítása, melynek jövőbeni kiadása szerepel a tervek között. Ez a dokumentum azért is nagyon fontos, mert minden ENSZ szervezet, így az UNESCO tevékenységét is alapvetően meghatározza, melynek révén az UMNB tevékenységének is szerves része.

Az UMNB tevékenysége során konferenciákat is szervez. A legutóbbi 2018. november 19-én valósult meg az MTA-val együttműködve, melyről a 6. napirendi pontban Lányi András fog majd beszámolni. Tavaly pedig a filozófia világnapjához kapcsolódva került sor egy nagy sikerű konferencia megtartására szintén az MTA-n *A fejlődéstől a fenntarthatóságig* címmel.

Az UMNB-nek két, éveken átnyúló, kiemelt projektje is van: az UMNB az EMMI korábbi Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságával együttműködve 2014-ben vallásközi párbeszédet indított, amelynek keretében éves rendszerességgel szervezett konferenciát a Tihanyi Bencés Apátságban. Sajnos 2018-ban nem került sor konferenciára, de remélhetőleg jövőre sikerül megtartani.

A másik fontos projekt a humánökológia témájában indult 2016-ban az Agenda 2030 témájához kapcsolódva. Lányi Andrással együttműködve kezdődött meg egy tíz alkalmas előadássorozat felsőoktatási hallgatók számára. A sorozat elismert hazai szakértők előadásai révén bevezetőül szolgált a környezeti tudatosság nagy kérdésköreibe. Ezt követően kutatóműhely formájában folytatódott tovább a projekt. Az idei évben a november 19-i

konferencia is ehhez a témához kapcsolódott, illetve emellett megvalósul egy tíz alkalomból álló humánökológiai előadásorozat is a korábbiakban tapasztalt sikerekre tekintettel.

Számos további olyan projekt van, amelyben az UMNB érdekelt, így például a Holnap Városáért Díj, amelyik a fenntarthatóság témájához kapcsolódik. Ennél a díjnál az UMNB a védnökséget vállalta.

Az UMNB minden évben hírt ad az UNESCO Tanuló Városok Hálózatához való csatlakozás lehetőségéről. Jelenleg hazánkban két ilyen város van: Kaposvár és Pécs. Ehhez a hálózathoz folyamatosan lehet csatlakozni. Hajdu-Kriston Krisztina kérte a tagokat, hogy terjesszék a lehetőségről szóló információt.

5. Beszámoló a MOST School (Kőszeg, 2019. február) előkészítéséről

A témáról az Elnök adott rövid tájékoztatást a bizottsági tagoknak. A MOST mozaikszó a *Management of Social Transformation* (társadalmi átalakulás menedzsmentje) elnevezésből ered. Elnök úr az UNESCO párizsi titkárságának társadalomtudományi részlegével egyeztetve MOST iskola szervezésének vállalására tett javaslatot, melyet már benyújtott a szervezet részére. Az UNESCO szempontjából elvárás, hogy a rendezvény szereplői széles kört reprezentáljanak, a globális kérdésekről szóló képzésben a világ hátrányosabb helyzetű régióiból is legyenek résztvevők. A 2019. február 10-15. között tervezett MOST *School*-nak Kőszeg fog helyet adni.

Elnök úr átadta a szót Pók Attilának, aki elmondta, hogy a rendezvény fő témája az *Intercultural Heritage and the Complexity of Sustainability* (Interkulturális örökség és a fenntarthatóság összetettsége) címet viseli. Két esettanulmányból kiindulva próbálják bemutatni a közép-kelet-európai régió tapasztalatait. Ezek egyike az ún. KRAFT program /*Creative City – Sustainable Region* (Kreatív város – fenntartható vidék)/. Többek között kultúrpolitikával, környezetvédelemmel foglalkozó szakemberek lesznek az előadók. A konferencián 5-6, ún. *keynote lecture* (vitaindító előadás) hangzik majd el, melyek után a résztvevők aktív közreműködésével élénk szakmai beszélgetéseket várnak a szervezők. A februári rendezvény napirendje jelenleg tervezet szintjén áll, változtatások még javasolhatóak.

Elhangzott, hogy a rendezvény témája lesz például az intraregionális migráció kérdése, de szó lesz a vallások közötti párbeszédéről is. Ez utóbbi témával kapcsolatban Miszlivetz elnök úr elmondta, hogy az általa vezetett kőszegi IASK-ban már mintegy tíz éve foglalkoznak a kérdéskörrel.

Elhangzott, hogy a KRAFT programba már 10 magyarországi város kapcsolódott be. Így például Veszprém, amely jelenleg versenyben van az Európa Kulturális Fővárosa címért is.

Miszlivetz elnök úr hangsúlyozta a különböző szakmai hálózatok összekapcsolásának fontosságát. Több helyen, különféle műhelyekben folyhat hasonló tematikájú munka, nagyon hasznos volna, ha ezek a csoportok összekapcsolódva megoszthatnák egymással a felhalmozódott tudást. Hasonlóképpen, az Elnök az UMNB 7 szaktanárságának összekapcsolódását is támogatná. Amennyiben akár egy közös konferencia erejéig volna erre igény, úgy szívesen állnak rendelkezésre Kőszegen.

Herczog Mária hozzászólásában kiemelte, hogy az UNESCO egyik nagyon fontos feladata az oktatás. Fontos lenne a gyermekeket is bevonni a tevékenységekbe. Az UNICEF-fel és a WHO-val is célszerű volna az együttműködés, legalább országos szinten.

6. Beszámoló A fenntarthatóság témája a felsőoktatásban című konferenciáról (2018. november 19.)

A témáról Lányi András adott tájékoztatást a jelenlévők számára. Az UMNB támogatásával évek óta zajlik a közös gondolkodás és munka a tekintetben, hogy a globális ökológiai válság kihívásaira választ kereső, főként társadalomtudományi törekvéseket miként lehet eljuttatni a diákokhoz. A fenntarthatóság témájáról a magyar hallgatók igen kevés átfogó, multidiszciplináris ismerettel rendelkeznek. Probléma továbbá, hogy az ismeretekkel rendelkező hallgatók száma is igen alacsony. Ezen kívántak változtatni a szervezők a konferencia megrendezésével az UMNB és az ELTE Humánökológia mesterszak

Cím: 1051 Budapest, Széchenyi tér 7-8.

e-mail: info@unesco.hu

együttműködésében. A meghívásos rendszerű konferencián 4 szekcióban zajlott a munka. A konferencián elhangzottak nyomán záródokumentum készül, melyet a felsőoktatásért felelős vezetők felé kívánnak továbbítani. A jövő év elején a rendezvény dokumentumai kiadvány formájában meg fognak jelenni. Réthelyi Miklós UMNB elnök elmondta, hogy Lovász László MTA elnök teljes támogatásával valósult meg a konferencia. Miszlivetz elnök úr jelezte, hogy a Szakbizottság minden segítséget megad a konferencia dokumentumainak minél szélesebb körben történő terjesztéséhez.

Bíró Judit hozzászólásában elmondta, problémát jelent, hogy nem, vagy nagyon kevesen jelentkezők az általuk meghirdetett társadalomtudományi mesterszakokra. A mindennapi élet gyors változásait nagyon nehézkesen lehet követni a tantervekkel.

Kovács József elmondta, hogy a Semmelweis Egyetem hallgatóinak kötelezően részt kell venniük bioetika kurzuson, melynek keretében környezeti etikát is hallgatnak. Ez körülbelül 400-500 hallgatót jelent évente. Ezt a tárgyat minden egyetemen célszerű volna bevezetni. Lányi András listát készít azokról a szakokról, képzésekről, melyek a témához kapcsolódnak.

Strickland-Pajtkó Judit elmondta, a szemléletváltás véleménye szerint elindult, azonban probléma, hogy sokszor nem biztosított az infrastrukturális háttér.

Miszlivetz elnök úr kérte, amennyiben a szakbizottsági tagok javaslatokkal kívánnak élni a témához kapcsolódóan, úgy azokat Balogh Péter címére küldjék meg (peter.balogh@iask.hu). A javaslatok összesítése után elnök úr összeállít egy programtervet a következő évre vonatkozóan.

7. Beszámoló az UNESCO 2018. szeptemberi bioetikai témájú üléseiről

A témáról Kovács József tájékoztatta a szakbizottságot. Szeptember 11-12-én került sor Párizsban az UNESCO Nemzetközi Bioetikai Bizottságának (*International Bioethics Committee*, továbbiakban: IBC) 25. ülészakára; az IBC és a Kormányközi Bioetikai Bizottság (*Intergovernmental Bioethics Committee*, továbbiakban: IGBC) együttes ülésére; az IGBC ülésére, melyen a Bureau-t megválasztották; valamint az UNESCO Tudomány- és Technológiaetikai Bizottságának (*World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology*, továbbiakban: COMEST) 10. rendkívüli ülészakára. Mindhárom bizottság viszonylag hosszú múltra tekinthet vissza (20, illetve 25 évesek). Az ülésen szó volt az UNESCO 5 bioetikai deklarációjáról. Ezek közül a klímaváltozással kapcsolatos etikai elvekről és a tudományról és a tudományos kutatókról szólókat 2017-ben fogadták el.

Az ülésen ismertettek egy vízetikával kapcsolatos jelentéstervezetet.

Az UNESCO *Avicenna Prize for Ethics in Science* megújításra kerül, az 50 ezer USD díjazású elismerést a COMEST fogja odaítélni.

Elhangzott, hogy az UNESCO kidolgozott egy bioetikai *core curriculum*-ot (közös, törzstantervet) azon tagországok részére, amelyekben ilyen képzések vannak.

Az ülésen egyetértettek abban, hogy az IBC, az IGBC és a COMEST együttműködésére volna szükség, azonban a plusz feladatok sajnálatos módon nem járnak forrásnövekedéssel.

Az IGBC Bureau-jában a II. választási csoport alelnökének az Orosz Föderáció küldöttjét választották meg.

Napirenden volt egy, a modern szülőség témáját körüljáró anyag az asszisztált reprodukció technikák ismertetéséről. E technikák elterjedése módosította a szülőség fogalmát. A technikák segítségével a kezdetek (1978) óta már 7 millió gyermek született meg. A technológia mára túlnőtte a nemzeti kereteket, nemzetközi szabályozásra van szükség.

Az ülésen kerekasztal-beszélgetés zajlott a mesterséges intelligenciáról. Megállapították, hogy ma a mesterséges intelligencia már bizonyos területeken jobb eredményeket produkál, mint az ember (például daganatok felismerése a bőrgyógyászatban). Problémaként jelentkezik, hogy a mesterséges intelligencia-rendszerekbe – akaratlanul – bizonyos előítéletek is beépülnek. Vita volt a tekintetben, hogy meddig/milyen mértékben engedhetjük át a terepet a mesterséges intelligenciának a döntéshozásban.

A napirendi pontok között szerepelt továbbá az *Internet of things* (a tárgyak internetje)–téma is. Elhangzott, hogy az internetre rákötött okos tárgyaink rengeteg információval rendelkeznek rólunk.

A legnagyobb horderejű téma a *genome editing*, a genom szerkesztése volt. Ez a terület mindeközéig tabu volt, azonban nemrég érkezett a hír, hogy Kínában megszülettek az első ilyen genom-módosított gyerekek.

8. Egyebek

Hajdu-Kriston Krisztina tájékoztatta a tagokat az UNESCO Társult Iskolák Hálózatáról. Magyarországon jelenleg 22 iskola tagja a hálózatnak. A felívelő korai időszak után sajnos az elmúlt évek során a hálózat szinte csak névleg működött. Ezen a helyzeten kíván az UMNB változtatni. A jelentkezés nyílt, azonban jelenleg a hálózatban lévő iskolák konszolidációja a cél. Ha a jelenlegi helyzet letisztul, a jelenlegi hálózat megerősödik, akkor lesz lehetséges az új iskolák csatlakozása. Amennyiben a szakbizottsági tagok közül bárkinek van olyan projektje, amely témájában kapcsolódik a hálózathoz, az UMNB lehetőséget biztosít arra, hogy azt az érdeklődő iskolák megismerhessék.

Hajdu-Kriston Krisztina tájékoztató továbbá az UNESCO Tanszékek (*UNESCO Chair – UNITWIN Network*) hálózatáról. Magyarországon jelenleg 3 ilyen tanszék működik. Az ELTE-n kettő, illetve egy Kőszegen az *Institute for Advanced Studies* (IASK) és a Pannon Egyetem közös működtetésében. Az *UNESCO Chair*-re váláshoz nagyon komoly kritériumoknak kell megfelelnie a pályázóknak. Az UNESCO elvárása feléjük, hogy az UNESCO mandátumával és a fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatos oktatási, kutatási tevékenységet végezzenek.

Miszlivetz Ferenc hozzáfűzte, hogy az IASK nagyon széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik. A Kőszegen működő UNESCO Chair elnevezése: *Cultural Heritage Management and Sustainability* (Kulturális Örökség-menedzsment és Fenntarthatóság). Inter- és multidiszciplináris megközelítést alkalmaznak. Az UNESCO rendkívüli módon pártolja, hogy több ország összekapcsolódjon egy *Chair* működésében.

Beszámolt továbbá arról, hogy nemrég ért véget a *European Blue Sky* címet viselő konferencia az IASK szervezésében. Erről hamarosan írásos tájékoztatást fognak küldeni a tagoknak.

Hasonlóképpen, elektronikus úton beszámoló érkezik majd az IASK által szervezett nyári egyetemről is.

Pók Attila beszámolt egy korábbi, Bukarestben tett látogatásáról, ahol mintegy 35 tanszék képviselője volt jelen vállalkozásfejlesztés témakörben. E tanszékek oktatásában integrálva jelenik meg a gyakorlat is.

Bodnár András elmondta, hogy a MOB kapcsolatrendszere igen széles, a sporttal kapcsolatos témákban szívesen együttműködnek.

Hajdu-Kriston Krisztina válaszában elmondta, az UMNB nyitott arra, hogy tevékenységét a sport területén kiszélesítse.

Réthelyi Miklós UMNB elnök igen gyümölcsözőnek nevezte a szakbizottság alakuló ülését, és hangsúlyozta, hogy fontos az egyes szakbizottságok munkájának, eredményeinek egymással történő megismertetése. A Titkárság igyekszik segíteni az egymás közti összekapcsolódás megteremtésében.

A napirendi pontok megtárgyalását követően az Elnök megköszönte a részvételt és berekesztette az ülést.

Az emlékeztetőt készítette: dr. Szarkáné Erdélyi Tímea

Budapest, 2018. december 6.

Jóváhagyta:

Budapest, 2018. december